

Novosti iz Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine u vezi otvaranja baze sudskih odluka za javnost, te rada na unapređenju početne obuke za novoimenovane tužioce

Pripremile: Vera Bjelogrić i Šeila Imamović-Brković, Odjel za sudsku dokumentaciju i edukaciju Sekretarijata VSTV-a BiH

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine je otvorilo bazu sudskih odluka za javnost, tako da je ova baza od 5.03.2021. godine dostupna svim zainteresovanim licima putem informacionog servisa www.pravosudje.ba/csd bez naknade i korisničkih šifri. Baza se redovno dopunjava odabranim odlukama najviših sudova u Bosni i Hercegovini, te na današnji dan sadrži 13.590 pretraživih odluka.

Na aprilskoj sjednici Vijeće je usvojilo i novo Uputstvo za anonimizaciju sudskih odluka, s ciljem da se poveća razumljivost sudskih odluka za sve čitaoce i istraživače, uz istovremenu zaštitu privatnosti stranaka i svjedoka u postupku. Novina je da će se od sada objavljivati ime i prezime osuđenih lica u predmetima ratnog zločina, predmetima korupcije i organizovanog kriminala, te drugim predmetima od posebnog javnog interesa, jer u ovim slučajevima postoji opravdan interes da se zna ko je počinio i kakvo krivično djelo, te kakva je kazna izrečena. Na ovaj način Vijeće nastoji podići transparentnost rada pravosuđa na evropski standard, kao i odgovornost sudija i tužilaca u njihovom radu.

Na povećanju transparentnosti se radi i kroz niz drugih aktivnosti. Redovno se ažurira Mapa ratnih zločina, koja je preuzeta od OSCE Misije u decembru 2019. godine, a koja na jednom mjestu daje osnovne informacije o svim pravosnažno okončanim predmetima ratnih zločina u Bosni i Hercegovini. Intenzivirani su i pregovori s Evropskom komisijom da se inicira izrada mape sličnog tipa za krivična djela korupcije i organizovanog kriminala. U aprilu su započeti razgovori sa svim pravosudnim institucijama o tome na koji način koriste svoje internet stranice za informisanje medija i šire javnosti o tekućim predmetima i odlukama koje donose, kako bi se i u ovom segmentu unaprijedile prakse.

Nadalje, s najvišim sudovima u Bosni i Hercegovini kontinuirano se radi na pitanjima identifikacije, sistematizacije i ujednačavanja sudske prakse. Već treću godinu se radi na jačanju odjeljenja sudske prakse pri najvišim sudovima, a posljednjih mjeseci su intenzivirane aktivnosti da se u ovim sudovima stavi u upotrebu nova IT aplikacija za registraciju pravnih stavova iz sudskih odluka.

Radi se i na unapređenju rada panela za ujednačavanje sudske prakse na nivou najviših sudova, kao i na organizaciji pojedinačnih sastanaka. Posljednji sastanak iz građanske oblasti je održan 22.04.2021. godine, a svi sudovi su ohrabreni da nominuju pitanja u kojima postoji neujednačena sudska praksa radi raspravljanja na panelu. Vijeće će učiniti sve sa svoje strane da održavanje sastanaka iskoordinira na najvišem nivou i obezbijedi adekvatnu stručnu podršku.

Na sedmičnom nivou nastavljeno je informisanje pravosudne zajednice o aktuelnoj praksi Evropskog suda za ljudska prava u saradnji s Ustavnim sudom BiH, a pravosudna zajednica se redovno putem elektronskog letka informiše i o novousvojenim zakonima i sličnim temama.

Vijeće u kontinuitetu radi i na unapređenju sistema obuke nosilaca pravosudnih funkcija. Na martovskoj sjednici usvojen je i novi Pravilnik o načinu izbora i rada konsultativnih tužilaca s novoimenovanim i drugim tužiocima, čime se nastoji obezbijediti veća podrška mladim kadrovima unutar pravosudnih institucija, a istovremeno podizati kvalitet obuka koje provode entitetski centri za edukaciju i Pravosudna komisija Brčko distrikta.

Paralelan proces se razmatra i za nove sudije i stručne saradnike koji samostalno postupaju u predmetima, a u ovom procesu pomažu i sudije iz Nizozemske i Norveške, kroz pilotiranje u dva veća suda u Bosni i Hercegovini. U saradnji s najvišim sudovima radi se na identifikaciji najčešćih razloga za preinačenje i ukidanje nižestepenih odluka, kako bi se u tom pravcu inicirala potrebna obuka. U saradnji sa CEST-ovima uvode se nove višegodišnje specijalističke obuke na temu organizovanog kriminala i korupcije, gradacija obuka na temu primjene Evropske konvencije za ljudska prava, posebni programi za disciplinski postupak i praksu, etiku i integritet, i slično. Sve navedeno je i u skladu s međunarodnim i evropskim standardima.

U nastavku dajemo više informacija u vezi otvaranja baze sudskih odluka za javnost i načina na koji će se ubuduće vršiti anonimizacija sudskih odluka koje se objavljuju u bazi, te novog pravilnika koji reguliše način izbora i rada konsultativnih tužilaca s novoimenovanim i drugim tužiocima.

OTVARANJE BAZE SUDSKIH ODLUKA ZA JAVNOST BEZ NAKNADE

Shodno nadležnosti Viskog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine da „vodi, koordinira i nadgleda korištenje informacione tehnologije u sudovima i tužilaštvima da bi se u tom pogledu postigla i održala uniformnost u sudovima i tužilaštvima u cijeloj zemlji“, u dogovoru s nadležnim institucijama, od maja 2008. godine VSTV ažurira bazu sudskih odluka koja je dostupna putem Internet servisa www.pravosudje.ba/csd (baza je direktno dostupna na linku: <https://csd.pravosudje.ba/vstv/faces/simple.jsp?ins=142&modul=141>). Prvobitno kreirana isključivo za nosioce pravosudnih funkcija, baza je odlukom Vijeća ministara BiH iz 2012. godine na raspolaganju za korištenje i advokatima sa sjedištem u Bosni i Hercegovini. Pristup ovoj kategoriji korisnika je omogućen uz godišnju pretplatu u visini od 100 KM. Pored toga, odlukom Vijeća ministara BiH iz 2014. godine, pristup je omogućen i svim zainteresovanim pravnim i fizičkim licima pod istim uslovima (godišnja pretplata).

The screenshot shows the search interface for the Public Access to Court Decisions Database (Baza sudskih odluka) on the website of the Ministry of Justice of Bosnia and Herzegovina. The interface includes a search bar at the top left, a language selector for Bosnian (Bosanski jezik (Bos)), and a login option (Prijavite se). The main navigation menu includes links for Sudska praksa, Biblioteka, Zakoni, Mapa ratnih zločina, Baza sudskih odluka (highlighted), Vijesti, Kontakt, and Vaša pitanja. The search area is titled "Jednostavna pretraga sudskih odluka" and contains several filters: "Naziv suda / Institucije" (dropdown), "Pravna oblast" (dropdown), "Pismo odluke" (dropdown), "Pretraga odluka po sadržaju" (text input), and "Sortiraj prema" (dropdown) with radio buttons for "Rastući" and "Opadajući". There are "Traži" and "Poništi" buttons. Below the search area, there is a "Rezultati pretrage" section with a table of search results and a note: "Za dobijanje rezultata pretrage molimo redukciranje ili izmjene filtere pretrage."

Slika 1. Prikaz prvog ekrana sa direktnim pristupom bazi sudskih odluka

**ŽELITE DA SE INFORMIŠETE O RADU BH. PRAVOSUĐA,
ISTRAŽITE KAKO SUDOVI ODLUČUJU U SPOROVIMA KOJI VAS ZANIMAJU,
ANALIZIRATE ODLUKE ZA POTREBE ISTRAŽIVANJA...?**

Posjetite i pretražite bazu sudskih odluka koja je **od marta 2021. godine dostupna svim građanima BiH** bez naknade i informišite se o odlukama u različitim sporovima.

U septembru 2020. godine VSTV je odlučio da se baza sudskih odluka otvori za javnost bez naknade. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na sjednici održanoj 28.01.2021. godine usvojilo Odluku o stavljanju van snage Odluke o visini naknade za pristup bazi sudskih odluka Centra za sudsku dokumentaciju VSTV-a BiH. Odluka je stupila na snagu danom objave u Službenom glasniku BiH, tačnije 5.03.2021. godine.

Dakle, baza sudskih odluka se sada prikazuje već na prvom ekranu internet stranice www.pravosudje.ba/csd, te nije potrebna prethodna registracija korisnika. Baza se sadržajno kontinuirano unapređuje odlukama najviših sudova, kao i njihovim vezanim nižestepenim odlukama. Između ostalog, baza se obogaćuje u skladu s opredjeljenjem VSTV-a iz septembra 2020. godine^[75], a poseban fokus se daje na objavu svih pravosnažnih predmeta ratnog zločina, organizovanog kriminala i korupcije. Značajni resursi sa anonimizaciju sudskih odluka, te njihov unos u bazu, obezbjeđeni su kroz sredstva Evropske unije, tačnije kroz projekat IPA 2017 „Izgradnja efikasnog pravosuđa u službi građana“.

Sve navedeno u skladu je sa zahtjevom iz izvještaja Evropske komisije o Bosni i Hercegovini za 2020. godinu^[76] radi približavanja standardima objave sudskih odluka u Evropskoj uniji, koji predviđa

[75] Vijeće ostaje opredijeljeno da se putem Odjela za sudsku dokumentaciju i edukaciju VSTV-a BiH nastavi ažuriranje Mape ratnih zločina, u skladu sa zaključkom VSTV-a BiH iz decembra 2018. godine, uz objavu odluka svih pravosnažno okončanih predmeta ratnih zločina putem baze sudskih odluka. Putem baze će se objedinjavati svi predmeti organizovanog kriminala i korupcije, u skladu s *Peer Review* preporukama za korupciju, dok će se prema mogućnostima Odjela za sudsku dokumentaciju i edukaciju VSTV-a BiH obezbijediti ažurnost baze u pravosnažnim privrednim predmetima, predmetima u vezi javnih nabavki, zločina iz mržnje, terorizma i slično, u skladu s prioritetima koji su u fokusu pravosuđa u BiH. Vijeće podržava prijedlog da se ostvari saradnja s kantonalnim i okružnim sudovima kako bi se baza sudskih odluka redovno dopunjavala pravosnažnim odlukama i s ovog nivoa sudova. Na taj način bi se u bazi obezbijedila veća zastupljenost odluka, koja se traži kroz EU preporuke, a naročito u predmetima koji po prirodi ne dolaze do vrhovnih sudova (izvršni, prekršajni, vanpamični, ostavinski), a koji su naročito značajni za novoimenovane sudije i stručne saradnike. Vijeće podržava prijedlog da je za određene oblasti potrebno uspostaviti saradnju i s općinskim/osnovnim sudovima, primarno radi objave pravosnažnih odluka vezanih za krivična djela organizovanog kriminala i korupcije.

[76] Bazu sudskih odluka VSTV-a, koja sadrži preko 12.500 odluka, potrebno je sistematski popunjavati ključnim presudama svih sudskih instanci kako bi se unaprijedila usklađenost sudske prakse u cijeloj zemlji. Baza sudskih odluka mora biti besplatno dostupna svim građanima.

da države trebaju obezbjediti besplatan pristup svim pravosnažnim sudskim odlukama. Evropska komisija snažno podržava navedene aktivnosti VSTV-a zbog njihove važnosti za jačanje vladavine prava, transparentnosti i povjerenja građana u rad pravosuđa u Bosni i Hercegovini.

UPUTSTVO ZA ANONIMIZACIJU SUDSKIH ODLUKA

Paralelno s procesom otvaranja baze sudskih odluka bez naknade za javnost pokrenuto je i pitanje načina anonimizacije sudskih odluka koje se objavljuju u bazi. Naime, anonimizacija sudskih odluka od 2008. godine vršena je u skladu s Uputstvom za anonimizaciju sudskih odluka od 14.02.2008. godine. Prema navedenom Uputstvu, vršila se rigorozna anonimizacija podataka kako fizičkih, tako i pravnih lica, uključujući upravne organe, institucije i slično, što je u konačnici dovelo do sakrivanja previše informacija, te je znatno uticalo na (ne)razumijevanje odluka.

Imajući u vidu da je baza od 05.03.2021. godine dostupna javnosti bez ikakvih ograničenja, bazu će pored stručne javnosti sve više koristiti i opšta javnost. Dakle, otvaranjem baze bez ograničenja, njena svrha više nije samo edukativna^[77], kako je prvobitno predviđeno, već i informativna, te će se sve više koristiti za postizanje veće transparentnosti rada BiH pravosuđa, uključujući informisanje javnosti o radu bh. pravosuđa na pojedinim predmetima.

Stoga se pri definisanju novih rješenja u Uputstvu VSTV rukovodio potrebom da se pri vršenju anonimizacije treba uspostaviti pravična ravnoteža između interesa javnosti za informisanjem o radu pravosuđa i potrebe zaštite privatnosti lica koja učestvuju u sudskim postupcima. U konačnici, novim rješenjima nastoji se prilagoditi način anonimizacije sudskih odluka, s ciljem postizanja što bolje razumljivosti odluka.

Novo Uputstvo je tokom 2020. i 2021. godine razmatrano na nekoliko sastanaka Stalne komisije VSTV-a za edukaciju i sudsku dokumentaciju. Prvi put je kao novo idejno rješenje predstavljeno na sjednici od 16.09.2020. godine, kada je VSTV ohrabrio Stalnu komisiju da nastavi aktivnosti na izradi novog Uputstva, te je u tom smislu podržao komunikaciju s Agencijom za zaštitu ličnih podataka BiH.

Zakon o zaštiti ličnih podataka objavljen u Službenom glasniku Bosne i Hercegovine br. 49/06, 76/11 i 89/11 predstavlja osnovnu legislativu koja definiše obradu ličnih podataka u Bosni i Hercegovini, te je primarno konsultovan u izradi novog uputstva. U obzir je uzet i odgovor Agencije za zaštitu ličnih podataka od 27.08.2020. godine^[78], kao i dokumenti i praksa na koje je uputila Agencija. Između ostalih, radi se o dokumentu „Anonimizacija sudskih i tužilačkih akata u BiH“, čiji je autor Analitika – Centar za društvena istraživanja, koji je predstavljao osnov^[79] da VSTV u septembru 2014. godine usvoji Smjernice za objavljivanje sudskih i tužilačkih odluka na zvaničnim internet stranicama.

Imajući u vidu važeći pravni okvir, kao i svrhu objave, VSTV je na sjednici održanoj 14.04.2021. godine usvojio novo Uputstvo za anonimizaciju sudskih odluka. Krucijalne razlike novog Uputstva u odnosu na prethodno odnose se na to što se novim Uputstvom neće anonimizirati podaci o pravnim

[77] Korištenje baze od strane sudija i tužilaca za rad na predmetima, te korištenje baze za pripremu pravosudnog ispita/kvalifikaciono testiranje, izradu naučno-istraživačkih, seminarskih i magistarskih radova, doktorskih disertacija, provođenje raznih istraživanja, i sl.

[78] Agencija je ponovila mišljenje da je „prilikom objavljivanja sudskih odluka koja ne zastarjevaju najbolje slijediti praksu Međunarodnog suda za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije“, a da je u slučaju „krivičnih djela organizovanog kriminala i korupcije, te drugih djela za koja postoji javni interes, neophodno slijediti praksu zemalja članica Evropske unije“.

[79] Na izradi smjernica radila je radna grupa koju je formirao VSTV, a u čijem sastavu su učestvovali i predstavnici tužilaštava, sudova, ministarstava, te USAID-a i NVO Analitika. Obzirom da Smjernice sadrže pregled navedenih standarda, iste su korištene i prilikom izrade prijedloga Novog uputstva.

licima (osim pojedinih podataka) i podaci o javnim ustanovama/ institucijama/ organima, jer ovi podaci ne predstavljaju lične podatke u smislu pomenutog Zakona o zaštiti ličnih podataka. Također se u odlukama neće anonimizirati ime i prezime osoba koje u postupku postupaju u službenom svojstvu (notari, advokati, pravobranioци, sudski tumači i vještaci, i sl.), po istom principu po kojem se sada ne anonimiziraju podaci o sudijama, tužiocima, daktilografima, i sl.

Prema Uputstvu neće se uklanjati ni brojevi službenih akata koji se pominju u sudskim odlukama, osim ako se preko takvog broja ili broja u kombinaciji s drugim informacijama može direktno izvršiti identifikacija lica čiji se podaci trebaju sakriti.

Također se neće anonimizirati podaci u sudskim odlukama gdje postoji nesumnjiv poseban javni interes za objavom istih, kao što su ime, prezime i nadimak osuđenog za krivična djela ratnih zločina i drugih krivičnih djela zaštićenih po međunarodnom pravu. Obzirom da se radi o krivičnim dijelima koja ne zastarijevaju, ovi podaci učiniće se trajno dostupnim kroz bazu sudskih odluka.

Neće se anonimizirati ni podaci o osuđenom licu za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma, trgovine ljudima, pranja novca, te ostala krivična djela gdje postoji poseban javni interes za objavom punih podataka, prema kriterijumima predstavljenim u Smjernicama VSTV-a. Imajući u vidu zakonske rokove koji se odnose na brisanje ovih podataka iz kaznene evidencije, odluke od posebnog javnog interesa će se anonimizirati po isteku određenih rokova.

PRAVILNIK O POSTUPKU ODREĐIVANJA I NAČINU RADA KONSULTATIVNOG TUŽIOCA S NOVOIMENOVANIM I DRUGIM TUŽIOCIMA

Prvi Pravilnik o postupku određivanja i načinu rada konsultativnog tužioca s novoimenovanim i drugim tužiocima donesen je krajem 2017. godine. Nakon tri godine nadzora nad njegovom primjenom u tužilaštvima svih nivoa, definisani su prijedlozi za njegove izmjene i dopune, a Pravilnik u novom tekstu usvojen je na martovskoj sjednici Vijeća. Novi Pravilnik podrazumijeva da će se konsultativni tužilac obavezno postaviti svim tužiocima koji se prvi put imenuju na ovu funkciju, bez obzira da li su prethodno radili kao stručni saradnici u sudu/tužilaštvu, dok drugi i treći stav ostavlja diskreciju glavnom tužiocu da postavi konsultativnog tužioca i drugim tužiocima, ukoliko mijenjaju referat ili im treba dodatni period prilagođavanja.

Uvodi se „minimalno 5 godina“ kao potrebno iskustvo za konsultativnog tužioca umjesto ranijih „minimalno 15 godina“, te mišljenje Ureda glavnog tužioca o dovoljnom stepenu stručnog znanja i iskustva u radu, kao opšteg preduslova za obavljanje funkcije. Time se omogućava prijavljivanje većeg broja tužilaca na liste. Poblize su definisani posebni uslovi u smislu sposobnosti za prenošenje znanja i vještina, kao i dostupnosti za rad s novoimenovanim/drugim tužiocem.

Izmijenjene su i odredbe koje omogućavaju kontinuiranu specijalističku obuku umjesto ranije jednokratne, što omogućava provođenje mentorstva bez prethodno provedene obuke. Pojašnjen je i način izvještavanja konsultativnog tužioca, te konkretizovano vrednovanje rada imenovanog konsultativnog tužioca za rad s novoimenovanim/drugim tužiocem, čime se otklanja nerazumijevanje norme, odnosno primjećene prakse vrednovanja svih konsultativnih tužilaca s liste.

Donošenjem novog Pravilnika unapređuje se institucionalno pružanje podrške novoimenovanim tužiocima, kao jedan od reformskih zahvata u pravosuđu BiH. Također je u skladu s preporukama koje su date u segmentu unapređenja početne obuke za novoimenovani kadar u pravosudnim institucijama BiH (*Peer Review*).